RÜSTƏM VƏ SÖHRAB

(*Firdovsidən*)

Dörd məclisli opera sayağında yazılmış bir dramdır

ƏFRADİ ƏHLİ-MƏCLİS

R ü s t ə m – məşhur İran pəhləvanı, 40 yaşında
S ö h r a b – onun oğlu, 15 yaşında
T ə h m i n ə – Rüstəmin övrəti, Səməngan padşahının qızı, 20 yaşında
S ə m ə n g a n p a d ş a h ı – 45 yaşında
K e y k a v u s – İran padşahı, 45 yaşında.
H ü c e y r – əsir, 35 yaşında
V ə z i r l ə r, q o ş u n, x o r və q e y r i l ə r i

ƏVVƏLİNCİ MƏCLİS

Vaqe olur Səməngan padşahının evində. Padşah oturub, vəzirlər də yanında. Bu əsnada bir qoşun nəfəri daxil olub rast oxuyur.

B i r n ə f ə r

Sağ olsun padşahımız çox
Xəbər gəldi qarovuldan
Budur bir pəhləvan tənha
Gəlir dağda bizə sarı (*sükut*)
Əlində tiğü bürrandır
Qolunda qanlı qalxandır.
Deyirlər ki, bu surətlə
Ki Rüstəm pəhləvandır o.

(Hamısı bir yerdə oxuyurlar. M u s i q i)

X o r

Əyər Rüstəmsə o,
Əyər Rüstəmsə o,
Bizə yoxdur aman
Nədir qəsdi onun
Ki tək-tənha gəlir.

(Padşah rast oxuyur.)

P a d ş a h

Yığılsın hər nə var əsgər
Düzülsün həm qoşun səf-səf
Gərək Rüstəm cəlal ilə
Qəbul olsun imarətdə.

(Padşah və hamısı gedirlər. Sonra Təhminə daxil olub "Bayatı-Şiraz" oxuyur.)

T ə h m i n ə

Arslan simalı yar eşqilə xumar olmuşam,
Rüstəm adlı arslana aşiqi zar olmuşam,

Etməyə nəzara bülbül tək güli ruxsarına
Ah həsrətlə dəmadəm didə xumbar olmuşam.
Ey təbibi-haziqim gəl bir dəva qıl dərdimə
Yox əlac sənin eşqində bimar olmuşam.
Ey səbah, cənanımın ver bir surağı zülfünü
Lütf qıl billah əsiri-eşqi dildar olmuşam.

(Təhminə gedir. Marş çalınır. Rüstəm və qeyriləri daxil olur.)

X o r

Xoş gəldin bizə Rüstəm, xoş gəldin sən (2)
Bizləri eylədin sən sərəfraz (2)
Bir belə sən bizə etdin lütfi təvazöh
Xoş gəldin bizə Rüstəm, xoş gəldin sən. (2)

(Rüstəm rast oxuyur.)

R ü s t ə m

Mənəm Rüstəm ki qeyzimdən bütün məxluq
lərzandır
Atam seyf, anam qalxan, məkanım qanlı
meydandır
Şərabım ruzi dəvada olur düşmənlərin qanı
Kəməndimdən xilas olmaz əgər kim şiriğərrandır
Küdurətlə dolub qəlbim itibdir Rəxş rəxşanım
Mənə hər kəs xəbər versə ona bezmim
firavandır.

(Təsnif)

Rəxşim, Rəxşim şiri-jəyanım
Sənsiz olmaz rahat canım
Rəxşim, Rəxşim ahu maralım
Sənsiz gəlməz səbrü qərarım.

X o r

Hər yerdə dəvadəsən
Düşmənlərə qalibsən

Heç kəsə olmaz kim cürət, Rəxşim, Rəxşim (2)
Canın edə bəxş, canın edə bəxş.

P a d ş a h

Gəl ey aləmdə fərzanə
Ki sənsiz gəlmişik canə
Bizim bu bezmi-şahanə
Səfa gəldin, səfa Rüstəm
Nədən tərk etdin İranı
Diyarı qürbətə gəldin
Şücaət qeyrətin kanın
Dilirü əjdaha Rüstəm
Əgər sən olmasan İran
Yəqin eylə olur viran
Bizə gəl olginən mehman
Sərvi vəfa Rüstəm.

(M u s i q i)

X o r

Sənə yoxdur heç kəs
Ola bilsin həmta
Girə bilsin cəngə
Meydana tək-tənha.

(M u s i q i)

Budur işdə meydan.

(M u s i q i)

Düzəlibdir min can
Hər biri bir arslan.

(M u s i q i)

Edə bilməz heç kəs cürət
Qədəmin qoysun. (*2 dəfə*)

Rüstəm

İtibdir Rəxşi Rəxşanım
Ki qəmdən inciyib canım
Gərək Rəxş olsun
Ki etsin canımı rahət.

Padşah

Bütün dünyanı axtarram
Sənin Rəxşini tapdırram
Günahkarın başın vurram
Nədir qəm çəkməyə hacət.
Gedək biz Rəxş dalınca
Sən ol rahət bu İranda
Tapıb Rəxşi gətirdirrəm
Əyər olmuşsa hər yanda.

(Musiqi)

Xor

Sənə yoxdur heç kəs
Ola bilsin həmta
Girə bilsin cəngə
Meydanə tək-tənha.

Rüstəm

Budur iştə meydan. (2)

Xor

Budur iştə meydan.

Rüstəm

Düzülübdür min can.

Xor

Düzülübdür min can
Hər biri bir arslan.

Rüstəm

Edə bilməz heç kəs cürət
Qədəmin qoysun.

Xor

Edə bilməz heç kəs cürət
Qədəmin qoysun.

(Hamısı gedirlər, Rüstəmi yuxu tutur, Təhminə yavaş-yavaş daxil olub kürd-şahnaz oxuyur.)

Təhminə

Bəski dərdi, qəmi eşqində pərişan oldum
Pəhləvanım, belə axir ürəyi qan oldum.
Hər gələn söylədi avareyi nami nəsəbin
Mən də nadidə sənə aşiq nalan oldum
Həsrətin canda çəkirdim, neçə vaxt yarım
Şimdi görcək səni pek valehi heyran oldum
Dedilər adını Rüstəm mənə təsir etdi
Bənd olub adına kim həsrəti didar oldum.

(Təsnif)

Aldı məni eşqi dərdi saldı bir müşkül işə
Olmadı bir çarə səndən yandı qəlbim atəşə (2)
Görməmişdim aşiqindim görmüşəm kim qurbanım
Getdi əldən tabü taqət yandı canım atəşə (2)
Dur əlac et mən fəqirə qoyma zari giryanam
Dut əlimdən qoyma zinhar yandı canım atəşə.

(Rüstəm oyanıb təəccüblə baxıb şur ilə oxuyur.)

Rüstəm

Kimsən ey meh, belə xurşid kimi rəxşansan
Mənə bu şihridə bir canalıcı canansan
Gər desəm huri sənə huri yer üzrə olmaz

Ya perisən sən haşa demərəm insansan
Vəh nə ziba nə gözəl ahu baxışlı dilbər
Bu vəcahətlə yəqin padşahi xubansan
De adın bircə mənə getdi qərarım əldən
Mən sənə valehi şeyda nə sən heyransan

(Təhminə simayi-şəms oxuyur.)

Təhminə

Sənə ey şiri jəyan sevgili bir dildaram
Aşiqi namin olub eşqinlə xumbarım
Şükr lillah səni gördüm ürəyim şad oldu.
Möhnəti hicri çəkib vəslinə minnətdaram.

Rüstəm

Mənə sən aşiq olubsan, bunu bildim söylə
Kimsən a, mənzilimə sən necə gəldin söylə.

Təhminə

Mənəm ol şah qızı ismim kim Təhminə
Söyləyir hər bilən amma yüzmi kimsə
Görməyibdir görə bilməz sən ancaq Rüstəm
Eylədim faş bu sirri bunu əfv eylə mənə.

(Təhminə – təsnif oxuyur, yıxılıb diz üstə)

Elə gəl Rüstəm sən məni qəbul (*2 dəfə*)
Rədd etmə Təhminəni sən.
Layiq bilməsəm gər özümü mən (2)
Qoymaram olam mən məqbul.

Rüstəm

Dur ayağa ey nazlı dilbərim
Eyləmə məni xəcalət.

(*Qucaqlaşırlar.*)

Qoy mən sənə öz canımı verim (2)
Söz söyləməyə nə hacət. (*Bazubəndi verir.*)

Rüstəm (*şur ilə*)

Budur Təhminə məndən bu bazubəndi
al saxla
Əyər oğlan əta olsa onu bazusuna bağla
Əyər davada mən görsəm bu bazubəndi bir
kəsdə
Odur oğlum deyib bağrıma basmaqdır
xəyalımda.

(İkisi bir yerdə təsnif oxuyurlar.)

Allah eyləsin o günlər olsun (*2 dəfə*)
Qəlbimiz şadlıq ilə dolsun. (*2 dəfə*)

(Qucaqlaşıb qalırlar.)

PƏRDƏ

İKİNCİ MƏCLİS

(Yenə vaqe olur həmən otaqda. Söhrab bidamağ anasının qabağında durub, şüştər oxuyur.)

Söhrab

Sinnim əyər azdır, ey anacan
Amma özüm əjdahayi-dövran
Davaya əgərçi qılsam ahəng
Kimdir ki, mənimlə eyləsin cəng
Söhrabi qəzənfəri-dilirəm.
Dava günü bir acıqlı şirəm

Amma ki sən ey xəstəcə madər
Lütf et mənə doğrusun xəbər ver
Məndən sorur hər görən atamı
Kəşf eylə mənə nədir nişanu namı.
Könlümdə görə ah iştiyağın
Ver nami nişan tapım surağın.

(Təhminə təsnif oxuyur. M u s i q i)

Təhminə

Söhrabım, bu sirri mən sənə
Kəşf edim yeməyəsən heç qəm
Sən deyirsən kim atan kimdir
Səndən soruşur hərdəm
Bilginən oğlum atan sənin
Hər yerdə məşhurudur Rüstəm.

(Söhrab bayatı-kürd oxuyur.)

Söhrab

Ana, ana, nə deyirsən məgər o Rüstəm-Zal
Ki şöhrəti tutmuş cahanı mala-mal
Mənim atam əgər o şiri qərrandırsa
Yararmı kim ola pünhan mənə bu əhval
Mənəmsə mən gedirəm atam məni gözlər
Mənim məkanım o meydandır ana salamat qal.

Təhminə

Kaş oğlum deməyəydim bu sözü mən sənə kaş
Etməyəydim bu qədər saxladığım sirri faş
Sən gedirsən məni bəs neyləyirsən, ey oğlum
Sən gedirsənsə gözümdən axacaqdır qan, yaş.

Söhrab

Nə edim bəs anacan, qalmış atam tək-tənha
Gözlüyür kim gələcəkdir onun oğlu Söhrab.

Təhminə

Qorxuram gər səni cəngə buraxsam oğlum
Qalmıya məndə dözüm zərrə qədər taqət-tab.

(Söhrab qatar oxuyur.)

Söhrab

Çəkərəm xəncərimi hər tərəfi qan edərəm
Görsəm gər atamı cismimi qurban edərəm
Çəkmə qəm ey anacan, mən gedirəm davaya
Ad alıb, san qazanıb, aləmi heyran elərəm.

(Rasta enir.)

Yorulubdursa atam cəngü cidaldan hərgah
Mən ona imdad edib düşməni giryan edərəm.

(Padşah, vəzirlər, xor daxil olurlar, Şah "Mahuri-hindi" oxuyur.)

Padşah

Bu güftuguyə səbəb söylə bir nədir, Söhrab
Neçin Təhminənin halı olubdur xərab
Yararmı incidəsən qəlbini ta kim ola da əzab.

Söhrab

Əfv qıl şah babacan, madərimi incitməm
Mən ki, adabə muğayir hərəkət heç etməm
Qəsdim ancaq ki, budur öz atamın yanına mən

Gedibən canımı qurban eləyim canına mən
Bilmişəm Rüstəmi-Zal nə olmuş getməm
İzn ver sən də, anam da mənə, ey şah babacan
Ta gedim bir görüm o şiri-jəyan Rüstəmi mən.

Ş a h

Get bala, get sənə mən getməyə rüsxət verdim
Görgünən Rüstəm-Zalı pədərindir o sənin.

(*Təhminəyə*)

İzn ver, Təhminə, sən də nəyə lazım giryə
Qoy oğul görsün atasın ki, ərindir o sənin.

(*Vəzirlərə*)

Söyləsinlər qoşuna hazır olun meydanə
Hər nə var tiğü kaman, nizəyi-xəncərlə belə
Eyliyir əzmi səfər Rüstəm-Zal oğlu bu gün
Görəcəkdir atasın cəng edəcək mərdanə.

(Qoşun daxil olur, marş ilə oxuyur.)

X o r

Cəng əhliyiz biz – cəng əhliyiz biz
Cəng əhliyiz biz – cəng əhliyiz biz. } (*2 dəfə*)

(Söhrab davaya hazır olub, anası ilə əlvida eləyir.)

S ö h r a b

Səlamət qal anacan həlal et oğlunu bəlkə
Gedər-gəlməz olur rahim deyil ovdet mənə
qismət
Könlümdə bir arzum vardır, görüşməkdir
atam ilə

Qəm etmə, ağlama billah nə lazım bir belə
möhnət
Xudahafiz, xudahafiz məni gözlər qoşun
əhli
Gedək meydanə yüz tutduq görək neylər qəza
qüdrət.

(Təhminə təsnif oxuyur. M u s i q i)

T ə h m i n ə

Oğul rəhm et – qoyma məni
Necə qalım – mən sənsiz
Sən gəlincə – mən dözmərəm
Necə qalım – mən sənsiz.

(*Ağlayır.*)

S ö h r a b

Ana, ana – sən qəm çəkmə
Rahət yaşa – sən mənsiz.

(Marş çalınır, "Cəng əhliyiz biz" oxunur, pərdə düşür.)

P Ə R D Ə

ÜÇÜNCÜ MƏCLİS

(Vaqe olur Keykavusun bargahında; təxtə əyləşmiş, vəzirlər yanında, musiqi çalınıb bazəndələr oynayırlar. Bir qədərdən sonra xor daxil olub təzim edir.)

K e y k a v u s

Nə vardır kim pərişansız
Nədir bais ki heyransız

Edin agah məni
Edim yox düşməni
Deyin nolub
Sizə etmiş əsər.

(Musiqi)

Xor

Rüstəmin oğlu Söhrab
Kimsə etməz ona tab
Cəngə əzm eyləmişdir
Xeyli qoşun çəkmişdir
Qəsd etmiş İrana
Qoysun onu virana
İntiqam alsın ondan
Qanına etsin qəltan
Əmr vercək qoşun
Dəf eylə düşməni
Sən çağır tez gələr
Pəhləvan Rüstəmi
Cəngə, qoy Rüstəm getsin
Oğlunun dəfin etsin
Əvvəl ol davada
Qətl etsin Söhrabı.

Keykavus (*fikirli*)

Göndərin-göndərin
Rüstəmi çağırsınlar
Qoşuna əmr olsun cəngə
Qoşuna əmr olsun cəngə.

(*Qıza*)

Yanıma gəl, dilbər, yanıma gəl
Yanıma gəl et məni şad. } (*2 dəfə*)

(Musiqi çalınır, qız oynayır, sonra Rüstəm daxil olur.)

Keykavus

Nə cürət etdin, ey Rüstəm
Hüzuri şaha gec gəldin
Əcəb bu cür rəftarı
Mənimçün sən rəva gördün
Mənəm Keykavus ol şəh kim
Bütün İran edər səcdə } (*2 dəfə*)
Xilaf əmrim olmaqda
Nə cürət var bir kəsdə
Nə lazım sən kim əlindən bir şey gəlməz
Sənin tək pəhləvanlarım mənim çoxdur bunu bil
Sən hüzurumdan çəkil. (*2 dəfə*)

(Musiqi)

Xor

Ey padşah – rəhm eylə bizə
Qoyma düşmənə – ta olaq fəda.

(*Rüstəmə*)

Ey pəhləvan – rəhm elə bizə
Qoyma düşmənə – ta olaq fəda.

Rüstəm

Bəsdir, ey şah, bu qədər qeyzidə tüğyan etdin
Gəlməyimdən məni bu şəhrə peşiman etdin.
Hamı işlər sənə dünyada bu gün təng olmuş
Əjdaha tək dəminə çun səni Söhrab almış
Bedtər olmuş belə gün gündən işlər dünyada
Olmasam mən gedəcək taxtilə tacın badə
Mənəm ol Rüstəmi dəstan ki, ismi-pakim
Külli dünyanı tutub, sən kimidən yox bakim.

(İstəyir getsin, padşah saxlayıb deyir.)

(M u s i q i)

K e y k a v u s

Rüstəm, gəl barışaq (*2 dəfə*)
Lazımdır ittifaq. (*2 dəfə*)

X o r

Rüstəm, gəl barışaq (*2 dəfə*)
Lazımdır ittifaq (*2 dəfə*)
Cəngə qoyduq qədəm (*2 dəfə*)
Düşmən olsun ədəm. (*2 dəfə*)

P Ə R D Ə

DÖRDÜNCÜ MƏCLİS

(Vaqe olur dava meydanında. Söhrab Hüceyri çəkib gətirir.)

S ö h r a b

O kimdir ki, gəl mənə söylə
Cəlal cahı var boylə
Di gəl adın bəyan eylə
Mənə olsun əyan kimdir.

H ü c e y r

Onun adı Keykavus
O taxtı zərnigar üstə
Kim ətrafı qoşun dəstə
O şah-gül İrandır.

S ö h r a b

Bəs ol kimdir elə izhar
Yanında pəhləvanlar var
Başı üstündə bir bayraq
Ucaldıblar uca kimdir.

H ü c e y r

Odur məhbub Keykavus
Adıdır pəhlivani-Tus
Özü də norəz evladı
Şücai ruzi meydandır.

S ö h r a b

Bəs ol al rəngli bir xeymə
Kimindir qübbəsi almas
Müsəlləh pəhləvan bir çox
Varıdır pasiban kimdir.

H ü c e y r (*kənara*)

Əgər mən Rüstəmi versəm
Nişan öz oğlu Söhraba
Ata ilə oğlu birləşsə
Edər dünyanı viranə.

H ü c e y r (*Söhraba*)

Onun heç bilmirəm adın
Gəlib bu ən qərib vəxtə
Özü biganədir bizdən
Bizə amma ki mehmandır.

S ö h r a b

Nədir adın kəşf eylə
Nişanı namını söylə.

Hüceyr

Adın mən bilmirəm hərgiz
Gəlibdir özgə yerlərdən
Budur axır sözüm istər
Birgə bəndi zindandır.

(*Gedirlər.*)

Rüstəm

Nədəndir kim bu davaya könül zinhar meyl etməz
Nə qədri kim qədəm qoysam, qədəm şovq ilə getməz
Əcəb bir möhnəti üzmə könül gözlər bu davadan
Gərək mən qan tökəm ya kim tökülsün öz qanım axsın
Həmi dosti, həmi düşməni ona bu növ ilə baxsın
Desinlər kimdir Rüstəm düşübdür ruhun cismi
Budur kani şücaətdən qalıbdır təkcə bir ismi.

(*Söhrab gəlir.*)

Söhrab

Mənə doğru söylə gəl mərdanə
Rüstəm-Zalsan aya ya nə
Sənə miyali könlüm çox-çox
Söylə zənnim gecdir ya yox.

Rüstəm

Gec gedib zənnin sənin etmə əcəb boylə xəyal
Rüstəm-Zal sənə görmək olur xeyli mahal

Zərbidəstim bildirir kim mən kiməm ey nocavan
Et süpər qalxanını yoxsa ki qalmaz heç macal.

(Dava edirlər, Söhrab Rüstəmi yıxır yerə)

Rüstəm

Ey cavan, gəl mənə rəhm et başımı kəsmə mənim
Məni rüsvay eləmə mərd ilə namərd baxar
Heyfdir bu qoca vaxtımda yerə qanım axar.

Söhrab

Dur ayağa, ey pəhləvan, öz qəlbini şad etginən
Get yaşa dünya üzündə bir cavanı yad etginən.

(Rüstəm durub məlul, mükəddər gedir.)

Hüceyr

Çox böyük səhv etdin, ey Söhrab, düşməni öldürmədin
Əldə fürsət var ikən öz özlüyün bildirmədin.

Söhrab

Kimdə var cürət qoysun bu meydana qədəm
Zərbi dəstindən bilər dünyada kim nə imiş ədəm.

Rüstəm (*çıxır*)

Ey cavan, məğrur olma bunca zərbi dəstəsinə
Söyləmə əfsanə sözlər qüvvətindən urma qəm.

Söhrab

Gəl gedək meydanə – gəl gedək meydanə

(*İkisi də*) Tiği-tiğə bağlayaq
Qəhri ilə keçti tutaq əflak qəlbini dağlayaq.

(Dava olur. Söhrab yıxılır. Rüstəm xəncərini onun ürəyinə sancır. Söhrab ölürkən oxuyur.)

Söhrab

Ey sitəmkar qanımı tökdün mənə rəhm etmədin
Mərdi namərd tək vurub əhvalıma rəhm etmədin
Mən sənə verdim aman ta tökmədim al qanını
Sən də ey zalım çəkərkən xəncəri rəhm etmədin.
Bil bunu, ey bivəfa, Söhrabıdır adım mənim
Rüstəm-Zal oğluyam zalım mənə rəhm etmədin.

(Rüstəm hövlnak Söhrabın qolunu açıb bazubəndi çıxardıb "Qatar" üstə oxuyur.)

Rüstəm

Bütün qəhri qeyzlə oğul vurdum sənə yarə
Mənəm Rüstəm oğul Söhrab ki etdim bəxtimi qarə.

Söhrab

Nə xoşbəxtəm, ata, canı-tənimdə var ikən canım
Səni gördüm məni əfv et sənə qurban bu al qanım.

Rüstəm

Yeritdin ey fələk əmrin saldın əcəb dərdə
Ki oldum qatili Söhrab atası olduğum yerdə
Əlimlə öz ciyərparəm olubdur qaninə qəltan
Eşit Təhminə, Söhrabın olubdur boylə gör qurban.

(Rüstəm Söhrabı qucaqlayıb ağlayır.)

Musiqi

Xor

Etdin min zülm ilə (*2 dəfə*)
Söhrabı qətl sən (*2 dəfə*)
Bunca cövrü cəfa
Eylədin bəzl sən (*2 dəfə*)
Sən də bu vətən yolunda (*2 dəfə*)
Etdin oğlunu qurban. (*2 dəfə*)

PƏRDƏ

KOROĞLU

Beş pərdəli opera

BİRİNCİ PƏRDƏ

Xor

Bu gözəl təbiət, bu şən mənzərə
Bir daha səadət verməz bizlərə;
Səadət verməz, səadət verməz, səadət verməz,
bizlərə, bizlərə, bizlərə.
Matəmə bürünmüş gözəl kəndimiz,
Görünür bu dünyada yox bəxtimiz.
Görmədik azadlıq üzü bir zaman,
Bizləri əzdi bəylər,
Əzdi xan, əzdi xan, əzdi xan. } (*2 dəfə*)

Vəli

Dönmüşdür zəmanəmiz cəhənnəmə,
Mənim də varlığım bürünmüş qəmə.

Nadir

Həsən xan dünyanı dağıdır, didir,
Kəndləri talayır, xəlqi məhv edir.

Xor

Doğrudur, xanlarda yoxdur mərhəmət;
Talanmış məmləkət, yanmış məmləkət.
Xan bilməz insaf, insanə cəbr edər,
Nadir, söylə görək daha nə xəbər?

Nadir

Həsən xan göndərmiş öz adamların.

Vəli

Öz adamların?

Nadir

Allahyar kəndçinin yarmış anbarın.

Vəli

Yarmış anbarın?

Nadir

Tamam aparmışlar arpa, buğdasın,
Qoyun, quzu, xoruz, toyuq, çolpasın;
Bir şeyi yox idi bunlardan səva.

Xor

Nə qədri zülmüdür, nə qədri cəfa.

Vəli

Nə bəla gələcək görəsən yarın,
Belə getsə işi bizim xanların.

Nadir

Hər həftə başında bir xan, ya paşa.

Vəli

Bir xan, ya paşa.

Nadir

Qonaq gəlmiş olsa bu dağılmışa.

Vəli

Bu dağılmışa.

Nadir

Gedər var-yoxumuz qonaqlar üçün,
Oğul-uşağımız qalar ac o gün,
Bir ləzzət olmuyur əzabdan səva.

Xor

Nə qədri zülmüdür, nə qədri cəfa.

Vəli

Nə bəla gələcək görəsən yarın,
Belə getsə işi bizim xanların.

Vəli və Nadir (*ikisi birlikdə*)

Bizim xanların, bizim xanların, bizim xanların

Xor

Bu gözəl təbiət, bu şən mənzərə
Bir daha səadət verməz bizlərə,
Səadət verməz, səadət verməz, səadət verməz,
bizlərə, bizlərə,
Matəmə bürünmüş gözəl kəndimiz,
Görünür bu dünyada yox bəxtimiz.
Görmədik azadlıq üzü bir zaman,
Bizləri əzdi bəylər,
Əzdi xan, əzdi xan, əzdi xan. } (*2 dəfə*)

Nadir və Vəli

Həsən xan, Həsən xan,
Həsən xanın adamları,
Həsən xan, Həsən xan,
Həsən xanın adamları,
Həsən xan, Həsən xan, Həsən!..

İbrahim xan

Oğrular, quldurlar,
Kimdə var ixtiyar,
Xan keçən yolları tozlaya, oğrular!
Vurun, qovun, vurun, qovun!..

Həsən xan

Qamçıdır saxlayan bu rəiyyəti,
Qamçısız yaşamaz xanın dövləti.
Zülmə öyrənənlər sevməz mərhəmət,
Zülmsüz yaşamaz bizim məmləkət.
Döyməsən, söyməsən, malın almasan,
Dara çəkdirməsən, dama salmasan,
Rəiyyət bir daha xanı dinləməz.

Həmzə bəy

Xanı dinləməz.

Həsən xan

Malımın, canımın sahibi deməz.

Həmzə bəy

Sahibi deməz.

Həsən xan

İstəsən xanlığı öz rəiyyəti, –
Söyləyib atalar bu vəsiyyəti, ah!
Qamçıdır saxlayan bu rəiyyəti,
Qamçısız yaşamaz xanın dövləti.
Zülmə öyrənənlər sevməz mərhəmət,
Zülmsüz yaşamaz bizim məmləkət.

Həmzə bəy

Döyməsən, söyməsən, malın almasan,
Dara çəkdirməsən, dama salmasan.
Rəiyyət bir daha xanı dinləməz.

Həsən xan

Xanı dinləməz.

Həmzə bəy

Malımın, canımın, xanısan deməz.

Həsən xan

Sahibi deməz.

Həmzə bəy

İstəsən xanlığı əz rəiyyəti, –
Söyləyib atalar bu vəsiyyəti, bu vəsiyyəti.

Həsən xan

İbrahim xan, yügür bu saətdə
İlxını hazır etdir əlbəttə.
İlxıdan bir at gərək seçəsən,

Söyləsin aləm afərin, əhsən!
Görməmiş olsun oylə at insan.

İbrahim xan

Bu saət edərəm sərəncam.

Həsən xan

Xanların xanıyam, böyük bir xan,
Yeddi min kəndə eylərəm fərman.
Şöhrətim, dövlətim, nəhayətsiz,
Səltənət qurmuşam, varım hədsiz,
Səltənət qurmuşam, varım hədsiz!

Xor

İlxı qaçdı otlağa!

İbrahim xan

İlxıdan qalmadı burda bir nişan,
Qalmış yerində beş-on cüt qulan,
İlxıçı ilxını sürdü otlağa.
Böyük cəza lazım o cür alçağa.

Həsən xan

Qəsdən bunu etmiş ol haramzadə.

Həmzə bəy

Qəsdən bunu etmiş ol haramzadə. (*2 dəfə*)

İbrahim xan

Qəsdən etmiş bunu ol haramzadə.

Həsən xan

Gətirin hüzura!

İbrahim xan

Bu saət, qurban!

Həsən xan

Məlunun qətlinə verərəm fərman.
İlxıdan ayrılmış beş-on cüt qulan,
Etina etmərəm bunlara, inan.
Oylə at istərəm bilinsin zatı,
Ya Dağıstan atı, ya ərəb atı.

Qoca Alını gətirirlər.

Həsən xan

Söylə, qoca məlun, bu nə, bu nə, bu nə hilədir?
İlxını sürməkdə məqsədin nədir?

Alı

Ortada yox idi heç bir məqsədim,
Mən xana bir xidmət etmək istədim.
Nə qədər cins at var seçdim, saxladım,
Vallahi, yoxumdur heç bir məqsədim,
Billahi, yoxumdur heç bir məqsədim.

Həsən xan

Heç mənası yoxdur yalan, yalan, yalan sözlərin,
Aparın, çıxarın bunun gözlərin!
Tez olun aparın, qoymayın qala!..

Həmzə bəy və Həsən xan

Döyməsən, söyməsən, malın almasan,
Dara çəkdirməsən, dama salmasan,
Rəiyyət bir daha xanı dinləməz,
Malımın, canımın sahibi deməz.
Sakitlik istəsən əz rəiyyəti, –
Söyləyib atalar bu vəsiyyəti, vəsiyyəti...

Nigar

Şərir Həsən xan, zalım Həsən xan
Cəllada verdi fərman:
Fağır, günahsız, dilsiz, ağızsız Alını etsin qurban.
Kor etdilər yazıq Alını,
Dağıtdılar bütün malını.
Qəlbim yanır, odlanır
Mənim bu ahü nalədən,
Gələr bir gün, gələr bir gün
Bu məzlum xalq verər cəza
Bu məlun, zülmkar xanlara,
Bu eşq odundan yaralıyam mən,
Gözümdə Rövşən, sözümdə Rövşən,
Rövşən, Rövşən, Rövşən.
Rövşəndir dünyada məni yaşadan,
Rövşən məni sevir, mən də Rövşəni!
Rövşən məni sevir, mən də Rövşəni.
Sevmirəm, sevmirəm varı, dövləti.
Ölsəm də saxlaram məhəbbəti.
Rövşəni minlərcə cana vermərəm,
Min bəyə, paşaya, xana vermərəm.
Sevirəm, sevirəm, sevirəm,
Sevirəm, sevirəm səni, əzizim Rövşən,
Sevirəm səni mən, səni mən,
Səni mən candan artıq sevirəm, Rövşən, Rövşən!
Bu eşq odundan yaralıyam mən, Rövşən!

Sevdim səni, Rövşən!
Rövşən gəlib çıxmadı,
Gözləməkdən yoruldum.
Ah, gəlirlər, gəlirlər,
Gəlir igid Rövşənim.
Hanı bəs Rövşən?

Rövşən (*pərdə dalından*)

Səni gördüm, hey!..

Xor

Rövşəndir, Rövşən, Rövşən!

Rövşən

Səni gördüm, aşiq oldum,
Dərdə saldın canımı.
Ala gözlər, dadlı sözlər,
Qara qaşlar, işvə nazlar...
Can alan yar tökdü nahaq qanımı.
Gözəlim gəl, halımı sor, rəhm elə.
Nazlı yarım, gülüzarım, işvəkarım, hey...
Nədir əmrin, tacidarım, sərvərim?..
Ah, Nigarım! Sevgili, nazlı dilbərim, sevgilim,
Sevgilim, ayrı düşdüm səndən, gəl görüm.

Nigar

Şərir Həsən xan, zalım Həsən xan
Cəllada verdi fərman,
Dilsiz, ağızsız, fağır, günahsız
Alını etsin qurban.
Kor etdilər yazıq Alını.

Xor

Yazıq Alı!

Nigar

Dağıtdılar bütün malını.

Xor

Yazıq Alı!

Nigar

Nə vaxtadək zalımın zülmü görməz intiqam?!

Rövşən

Ax, intiqam, ax, intiqam!..

Nigar və xor

Gərək bu gün edək qiyam,
Alaq o xandan intiqam!

Nigar və Rövşən

Ax, intiqam, ax, intiqam!..

Xor

Gərək bu gün edək qiyam,
Alaq o xandan intiqam!

Rövşən

Ax, intiqam, ax, intiqam!..

Alı

Rövşən, Rövşən!..

Hamı

Alaq o xandan intiqam!..

Nigar və Rövşən

Yazıq atam!..

Rövşən

Sənin qanın yerdə qalmaz!

Xor

Yazıq Alı kor, bədbəxt oldu,
Bədbəxt oldu, bədbəxt!

Rövşən

Görünür taxsırın var imiş əlbət.

Alı

Ortada yox idi heç bir məqsədim,
Mən xana bir xidmət etmək istədim.
Nə qədər cins at var seçdim, saxladım,
Vallahi, yoxumdu heç bir məqsədim.
Ha, ha, ha... (*Ağlayır.*)

Xor

Nə qədər qulluq eyləsən,
Yolunda canından keçsən,
Yenə də axırda səndən
Razı qalmaz əsla nə bəy, nə xan,
Nə paşa, nə tacir, nə əyan.

Alı

Oldun sən kor oğlu, (*2 dəfə*)
Kor oğlu, kor oğlu, kor oğlu, kor oğlu!..

Rövşən

Təngə gəldik, yox tavan,
Əzdi bizi vəhşi xan.
Görmədik bir yaxşı gün
Hərgiz, məhv edildik büsbütün,
Bəy, xan, paşa, mülkədar,
Yansın, batsın hər nə var.
Qalxsın üsyan şöləsi,
Rədd olsun vəhşi bəy, xan!
Mən daima düşmənəm
Xanlara, düşmən, düşmən.
Hər tərəfdən qanlar axsın
Sel kimi, sel kimi, sel kimi, sel!..
Üsyan etmək, üsyan etmək, məhv eyləmək,
Xanı məhv eyləmək, onu məhv eyləmək!
Yoxsul xalqa nicat verəcək
Bir əlac var isə – üsyan, üsyan!..

Xor

Hər bir yerdən – dağdan, daşdan,
Ormanlardan, insandan
Qalxsın üsyan, qalxsın üsyan!
Hər ölkədən, hər yandan!
Qoy rədd olsun, qoy məhv olsun
Bəylər, xanlar, zalımlar.
Qoy məhv olsun, qoy məhv olsun
Qəddar, xain qatillər!

Rövşən

Dağlar, daşlar, dağdaşlar arasına
Səngərlər çəkmək,
Ordan saldırmaq, qırmaq, yıxmaq,
Qırmaq, yıxmaq, xanları məhv etmək!

Xor

Məhv olsun, məhv olsun xanlar!

Rövşən və Nigar

Üsyan, üsyan!..
Üsyandan başqa yox çarə,
Üsyandan, başqa yox çarə, çarə!..

Hamı

Üsyan, üsyan!..

Rövşən və Nigar

Üsyandır son çarə!

Rövşən

Mənimlə gedən gəlsin, gedək dağlara.
Qalarsan burda, Nigarım,
Olarsan mənə burda lazım.
Xanın əməllərindən
Məni xəbərdar edərsən,
Səni tezliklə xilas edərəm mən.
Sevgilimsən.
Mənimlə gedən gəlsin, gedək.

Xor

Qoy rədd olsun, qoy məhv olsun,
Xanlar, bəylər, zalımlar!
Qoy məhv olsun, qoy tərk olsun
Qəddar, xain qatillər!
Qatillər, zalım xainlər!..
Rövşən, gedək!

PƏRDƏ

İKİNCİ PƏRDƏ

Həsən xan

Bu inqilab törədəni
Asardım mən öz əlim ilən.
Ehsan paşa ilə barışmaq gərək,
İttifaqa girib, çalışmaq gərək.

Polad

Ehsan paşa gəlir, yarı yoldadır.

Həsən xan

Tədarük görün, tez qabağa çıxın.
Mina ibriqlərə şərab doldurun,
Mina ibriqlərə şərab doldurun,
Şərab, şərab, şərab, şərab, şərab, şərab!..
Payəndaz döşəyin o gələn yola,
Bəzənsin qadınlar, salsın qol-qola,
Geysin rəqqasələr təzə paltarın,
Paşaya göstərin ölkənin varın.
Bütün adamları çağır, ver xəbər,
Onu aldadalım bəlkə birtəhər.
Doğrudur, düşmənik, neyləyim fəqət.
İndi sülhə girmək eyni məsləhət,
eyni məsləhət, eyni məsləhət. (*2 dəfə*)
Gərək axır qoyam bu üsyanlara,
Hər gün bir müsibət doğur xanlara.
Mina ibriqlərə şərab doldurun,
Mina ibriqlərə şərab doldurun, şərab doldurun,
Şərab doldurun, şərab, şərab, şərab,
Şərab, şərab, şərab!..
Payəndaz döşəyin o gələn yola,
Bəzənsin qadınlar, salsın qol-qola,

Geysin rəqqasələr təzə paltarın,
Paşaya göstərin ölkənin varın.

Polad

Ehsan paşa gəlir, əmriniz nədir?

Həsən xan

Böyük ehtiramla qonağı gətir.

Xor

Bizə xoş gəldin, paşa!
Dünya durduqca yaşa!
Uzun illər sür dövran,
Belə sür dövran.
Səfa gəldin sən bizim ölkəyə,
Sür belə dövran.

Həsən xan

Çox səfa gəlmisən, Ehsan paşa həzrəti,
Mən təqdir edərəm böylə hörməti.

Ehsan paşa

Məhrəbalar sənə, məhəbbətli xan,
Məhəbbət sənə bəslərəm hər zaman.

Həsən xan

Bizim dostluğumuz olduqca saf.

Ehsan paşa

Olduqca saf.

Həsən xan

Yoxdur aramızda heç bir ixtilaf.

Ehsan paşa

Heç bir ixtilaf.
Olmasın yerindən bir-iki kəndim.

Həsən xan

Rəiyyət dinc olsun.

Ehsan paşa

Bu sözü bəyəndim.

Həsən xan

Bu sözü bəyəndim.

Həsən xan və Ehsan paşa

Bu sözü bəyəndim.
Onu aldadalım bəlkə birtəhər.
Doğrudur, düşmənik, neyləyim fəqət,
İndi sülhə girmək eyni məsləhət,
Eyni məsləhət, eyni məsləhət.

Həsən xan

İçək badəni bu şərəflərə.

Xor

İçək badəni bu şərəflərə.

Həsən xan

Gəlsin rəqqasələr,
Gəlsin rəqqasələr, çalsın, oynasın.

Rəqs

Həsən xan

Əmr edin, təlxək gəlsin,
Bizi güldürsün, ha, ha, ha, ha!..

Qoşunlar içəri daxil olurlar.

X o r (*qoşunlar*)

Xan cənabları, xan cənabları!
Koroğlu, Koroğlu, Koroğlu.
Vergi yığdıq kəndlilərdən,
Getdi aldı Koroğlu,
Vurdu, döydü, yıxdı, əzdi,
Zərbə çaldı Koroğlu.
Dörd-beş illik vergiləri
Güclə, zorla döydük, aldıq,
Cəza verdik, dama saldıq,
Başlar yardıq, nə var aldıq:
Çox qızıllar, çox gümüşlər,
Çox cavahir talan oldu,
Viran oldu, bada getdi,
Bada getdi, bada getdi,
Hər nə vardı, xandan ötrü
Hədyə, sovqat bada getdi,
Həmlə etdi, zərbə çaldı,
Qoşunlara Koroğlu,
Əzdi, tökdü, yaman günə
Saldı bizi Koroğlu.
Qırdı bizi, lüt eylədi,
Yamanca şil-küt eylədi,

Bir əlac edin bu dərdə,
Qalmışıq belə, əlac edin,
Əlac edin, əlac edin,
Əlac edin, əlac edin!

Həsən xan

Daha bəsdir!

Təlxək

Kimdir məni çağıran?

Həsən xan

Kor oğlu!
Kor oğlunun çıxışları qəti tədbir istər.

Ehsan paşa

Kor oğlunun çıxışları qəti tədbir istər.

Həsən xan və Ehsan paşa

Əlac, əlac!..

Həsən xan

Çıxın gedin, çıxın gedin,
Qalsın bəylər, əyanlar,
Məsələ olduqca çətin məsələ,
Ölkəni quldur, qaçaq almış ələ,
Koroğludur başçıları onların,
Qorxusu yox xandan o məlunların.
Yığmışdır başına quldurdan, oğrudan;
Qorxunc bir təhlükə olmuşdur doğrudan.
Tezliklə biz gərək, bir çarə eyləyək.
Koroğlunu öldürmək, məhv etdirmək!..

Ehsan paşa

Göndərək Koroğlunu tutmaq üçün min nəfər.
O məlunu tutub gətirsin, müxtəsər.

Birinci əyan

Lazım olmaz min nəfər,
Beş yüz kifayət edər.
Məncə beş yüz olsa da,
Bəs min nəfərə, bəs.

İkinci əyan

Burda müşkül bir iş yox,
Gərək Koroğlunu məhv edək.

Təlxək (*gülür*)

Ha, ha, ha!..

Həsən xan

Təlxək!

Ehsan paşa

Ehtiyatla iş görmək gərək,
Güclü qoşun göndərək.
Koroğlunu məhv etmək, öldürmək.

İbrahim xan

Sərkərdələr getsin,
Onu məhv eləsinlər.
Bu xalqa dərs olsun.
Düşmənə bir zərbə çalsın,
Bir əsər qalmasın.

Birinci əyan

Sürətlə getmək, tutmaq onu,
Tutub məhv etmək.

Hamı

Sürətlə onu öldürmək,
Məhv etmək, məhv etmək, öldürmək.

(*Təlxək gülür.*)

Həsən xan

Təlxək, bu nə gülməkdir,
Bu nə istehza?!

Hamı

De görək sən bir!

Təlxək

Axı necə mən gülməyim
Bu cür axmaq sözlərə;
Dəli edib Koroğlu,
Salıb bizi düzlərə.
Koroğlunun üstünə
Göndərirsiz min əsgər,
Amma onu tutmağa
Kifayətdir bir nəfər.

Hamı

Bir nəfər?

Təlxək

Bir nəfər!

I. Koroğlunun bir atı var, (*2 dəfə*)
Qırat deyərlər adına. (*2 dəfə*)
Qırat yaman gündə yetər (*2 dəfə*)
Koroğlunun imdadına. (*2 dəfə*)
Koroğlunun imdadına, hey!..
Koroğlunun imdadına. (*2 dəfə*)

II. Bir nəfər igid gərək, (*2 dəfə*)
Atın oğurlasın onun. (*2 dəfə*)
Bu kələk yaxşı kələk. (*2 dəfə*)
Afərin ustadına! (*2 dəfə*)
Afərin ustadına, hey!..
Afərin ustadına! (*2 dəfə*)

III. Bura gəlcək tutun onu, (*2 dəfə*)
Bağlayın, əl-ayağın. (*2 dəfə*)
Bu kələk yaxşı kələk.
Afərin ustadına! (*2 dəfə*)
Afərin ustadına, hey!..
Afərin ustadına! (*2 dəfə*)

Ehsan paşa

Tələxədə ki, yox həya üzündə,
Lakin çox ağıllıdır sözündə;
Tək bircə nəfər gedərsə, bəsdir,
Qırat gətirilsə, cəng əbəsdir.

Birinci əyan

Çox doğru danışdı burda tələxək,
At gəlsə, gələr Koroğlu bişək.

İkinci əyan

Atsız yaşamaz Koroğlu bir an,
Dönməz o yəqin ki, Qıratından.

Həsən xan

Hər kimsə Koroğlu səngərindən
Qıratı tutub gətirsə,
Məndən ənam alacaq, böyük bir ənam.
Kimdir, kimdir bu işə verən sərəncam?

Həmzə bəy

Bir şərt ilə mən gedib gətirrəm.

Həsən xan

Qəlbin nəyi istəyirsə verrəm.

Həmzə bəy

Hər əmrin olursa hazıram mən,
Qorxmam, gedərəm, Nigarı versən.
Müddətdir mən aşiqəm Nigarə,
Mən tapmamışam bu dərdə çarə,
Hər əmrin olursa hazıram mən,
Qırat gələcək, Nigarı versən.

Həsən xan

Verdim, sözüm üstə durmuşam mən,
Toy başlanacaq Qırat gəlirkən.
Çağırın Nigarı! Möhtərəm paşa,
İndi siz bir baxın o göz, o qaşa.

Ehsan paşa

Bəh, bəh, üzündə var bahar, bu qızın;
Yolunda can qoymaq yarar bu qızın. Bəh, bəh!..

Həsən xan

Həmzə bəy özü bir böyük qəhrəman,
Qıratın dalınca gedir sabahdan.

O səni istəyir, mən də razıyam,
Qıratı gətirsə, iş olsun tamam.
Mərhəmətli paşa, buyurun gedək,
Dostluğumuz üçün kəsək duz-çörək.

Nigar

Polad, Eyvazı tap, gətir, amandır!
Tez ol!

Polad

Bu saat.

Nigar

Tez ol! Əhvalım yamandır.
Mən iztirab içindəyəm. (*2 dəfə*)
Nədir bu dərd, nədir bu qəm?
Gərək kəsək o əlləri...
Bu həyasız, bu həyasız xanlardan bir gün
Azad ola insan, insan, insan!

Nigarın ariyası

Hanı o günlərim,
Səfalı dəmlərim?
Yazıq Nigar, yazıq Nigar,
Bütün bahar əsir ikən bu evdə sən,
Nə sevgi var, nə yar.
Yox ahu-zarımı eşitdirən yara,
Keçirdiyim həyat gecəm kimi qara;
Dedim gələr bahar,
Olar yanımda yar,
O yarımdan məni ayırdı ruzigar,

Qəfəsdədir Nigar,
Qəfəsdədir Nigar,
Nə bir nəfər kömək verən,
Nə dindirən, nə rəhm edən,
Mənə. Bu eşq, bu məhəbbət,
Əsiri-dami-zülmət;
Bu dərdü qəm, bu möhnət,
Bu ayrılıq, bu firqət,
Bütün düşüncə, həsrət,
Yazıq Nigara qismət!

Eyvaz çıxır.

Nigar

Eyvaz, amandır,
Eyvaz durma, get Rövşənin yanına,
Dayanmadan gedib, xəbər ver ona.
Keçəl Həmzə gəlir Qıratı çalsın,
Əvəzində xandan Nigarı alsın.

Eyvaz

Həmin saat yola düşüm,
Qanad açıb uçum, gedim.

Nigar
Polad
Eyvaz } – Zəfər bizim, zəfər bizim olsun, olsun!..

PƏRDƏ

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

Xor

Çənlibel ölkəm, hər yeri möhkəm, möhkəm.
Quş keçə bilməz bu səngərlərin üstündən,
Qəsd edə bilməz bu yerlərə heç bir düşmən.
Qəhrəmanlar yurdu Çənlibel,
Basılmaz bir ordu Çənlibel.
Məskən saldıq Çənlibeldə, hey...
Əlbir olduq Çənlibeldə,
Çənli-çənli Çənlibeldə, Çənlibeldə hey...
Koroğlu vurdu, yıxdı, qırdı,
Tökdü xan-paşaları,
Azad etdi yoxsulları,
Qurtardı dərddən, qurtardı qəmdən,
Dərddən, qəmdən, zalım xanların zülmündən,
Zalım xanların zülmündən, hey!..
Çənlibel ölkəm, hər yeri möhkəm, möhkəm,
Quş ötə bilməz bu səngərlərin üstündən,
Qəsd edə bilməz bu yerlərə heç bir düşmən.
Qəhrəmanlar yurdu Çənlibel,
Basılmaz bir ordu Çənlibel,
Çənli bel, Çənli bel...
Məskən saldıq Çənlibeldə, hey...
Düşmən vurduq Çənlibeldə, hey...
Əlbir olduq Çənlibeldə, Çənlibeldə, Çənlibeldə hey...
Koroğlu vurdu, yıxdı, qırdı,
Tökdü xan-paşaları,
Azad etdi yoxsulları,
Qurtardı dərddən, qurtardı qəmdən,
Dərddən, qəmdən, zalım xanların zülmündən,
Zalım xanların zülmündən, hey!..

Koroğlu

Darmadağın eyləmişəm xanın qoşunlarını,
Ölkəsini dağıtmışam, almışam canlarını,

Talan edib qoymamışam daş üstündə daşını,
Həsən xanlar ala bilməz Koroğlunun başını.
Mərd igidlər nərə çəksin davada...

Xor

Hey!.. Hey!..

Koroğlu

Şikar etsin tərlan kimi havada,
Dövran etsin misri qılınc davada,
Bağırsaq cəmdəyə dolanmaq gərək.

Xor

Hey!.. Hey!.. (*2 dəfə*)

Koroğlu

Dövran etsin misri qılınc davada,
Bağırsaq cəmdəyə dolanmaq gərək.
Koroğludur içən düşmən qanını,
Nərəsindən davalarda tanını.
Qırın vəzirlərin, tutun xanını,
Leş-leş üstə bir-bir qalanmaq gərək.
Qırın vəzirlərin, tutun xanını,
Leş-leş üstə bir-bir qalanmaq gərək.

Xor

Koroğlusan, mərd oğlusan, (*2 dəfə*)
Sənsən məzlum xalqın dostu,
Xanların qatil düşmanı,
Çox sağ ol!..

Koroğlu

Xanlarından zülm görmüş ermənilər, gürcülər,
Başlayıb üsyana; bizlərdən gəlib yardım dilər.

Ermənilər, gürcülər, kürdlər – bu miskin kəndlilər.
Mən gətirdim bu camaat yoldaş olsun sizlərə,
Xan cəfasından qaçanlar qoy qoşulsun bizlərə.
Əlbir olsunlar bu yoxsullar bizimlə bir kərə,
Müttəfiq qüvvətlə zərbə endirmək düşmənlərə,
Qan içən düşmənlərə,
Məhv edən düşmənlərə,
Zülm edən düşmənlərə.

Xor

Hər kəs olsa yoxsuldan,
Qaçmış olsa bəy-xandan,
Gəlsin, hər nə məzlum var,
Gəlsin, Çənlibeldə yeri var.
Gəlsin, hər nə məzlum var,
Gəlsin, Çənlibeldə yeri var, hey!..

Koroğlu

Çənlibeldə zülm olmaz,
Burda xan-bəy yaşamaz.
Azad olmaq istəyən gəlsin,
Rahat olmaq istəyən gəlsin.
Azad olmaq istəyən gəlsin,
Rahat olmaq istəyən gəlsin.

Hamı

Burda hər kəs qardaşdır,
Bir-birilə yoldaşdır.
Böylə bir söz verdik,
Əhdi-peyman etdik;
Mülkədara qarşı, zülmkara qarşı,
Hiyləgərə qarşı saldırmaq, məhv etdirmək.

Koroğlu

Hey... saldırmaq, məhv etdirmək.

Xor

Cümlə mülkədarı, cümlə zülmkarı,
Cümlə hiyləkarı məhv etdirmək.

Həmzə bəy

Yandım, Allah (*2 dəfə*)
Ver bir içim su...

Xor

Kimdir bu, kimdir bu?

Həmzə bəy

Mən yazığam, siz mənə rəhm edin,
Mən fağıram, siz mənə rəhm edin.
Bir kəsim yox, siz mənə rəhm edin.
Mənə gəlin rəhm edin, rəhm edin...

Xor

Rədd ol get!

Həmzə bəy

Yazığam.

Xor

Rədd ol get!

Həmzə bəy

Yazığam.

Xor

Hiyləgər, rəzil adam, rədd ol get!

Həmzə bəy

Yazığam.

Xor

Rədd ol get!

Həmzə bəy

Yazığam.

Xor

Bədsifət, səfil adam.

Həmzə bəy

Mən yazığam, rəhm edin siz mənə,
Gəlin mənə rəhm edin bir kərə.
Mən fağıram rəhm...

Koroğlu

Dayan! Kimsən, nəçisən, sənətin nədir?
Bura belə gəlməkdə məqsədin nədir?

Həmzə bəy

Sənətim atlara baxmaqdır,
Bu yolda çox mahirəm.
Xanların zülmündən qaçmışam,
Sənə, sənə mailəm.

Koroğlu

Aparın bunu tövləyə,
İş görsün orada fəraqət;
Hər gün, hər gecə Qıratı
Bəslətsin, eyləsin rahət.

Xor

Rövşən, sən əbəs yerə eylədin bunu qəbul,
Səndən çıxmayan bir iş, ehtiyatsız bir üsul...
Bəlkə xan tərəfindən gəlmiş olsun bu füzul.

Koroğlu

Cəsus olsaydı əgər, verərdi xəbər Nigar,
Bunda olsaydı xətər, Nigar eylərdi xəbər,
Gözləyir o yar məni, gözləyir Nigar məni,
Düşdü yadıma Nigar, getdi əldən ixtiyar.
Sən çək orda min cəfa,
Biz görək burda səfa, ax...
Gəl, Nigar!..
Sevdim səni mən, ey Nigarım,
Rəna gözəlim, şən baharım.
Sevdim səni, canan!
Lakin zülmkar xan,
Xalqın qatil düşməni
Əsir etmişdir səni.
Ondan müşküldür ayrı düşmək,
Lakin çətindir bu görüşmək.
Oldum bu yolda mən
Öz-özümə düşmən,
Ayrı düşdüm səndən,
Mən ayrı düşdüm səndən, hey...
Səndən mən, hey... səndən mən, hey... səndən mən!..
Dönmərəm bu yoldan,
Xof etmərəm xandan,
Məqsəddən keçmərəm, ölərəm,
Keçərəm canımdan.
Ölsün düşmən, bu üsyandan
Qurtarmasın yaxasın.
Dağılsın, kor olsun kainat,
Onda nə zövq var, nə həyat.
Bu aləm sevgilər, məhəbbət
Yaratsın, yaratsın, hey!..

Sevdim səni mən, ey Nigarım,
Rəna gözəlim, şən baharım.
Sevdim səni, yarım,
Sənsən mənim canım.
Olmaz özgə sevgilim səndən,
Ayrı səndən, ayrı səndən,
Ayrı düşdüm, Nigar!..

X o r (*baslar*)

Gəlsin düdükçülər,
Çıxsın oyunçular,
Şadlıq edək bu gün,
Həm çənlibelçilər.

(Rəqs)

X o r

Əhdimiz üstə durduq,
Burda biz qardaş olduq.
Xanlara qarşı üsyan
Tədbirini biz qurduq, qurduq, qurduq.

Həmzə bəy

Qırat mənimdir,
Yansın Koroğlu, həm Nigar
Mənimdir, yansın Koroğlu, ha, ha, ha...

X o r

Qırat oğurlandı, Qırat oğurlandı.
Alçaq, xain insan.
Qırat oğurlanmış, yırtıcı bir heyvan,
Yırtıcı, qanmaz heyvan, heç çıxmaz yaddan,
Apardı səni insafsız düşman, hey... amansız düşman!

Qırat, Qırat, Qırat!..

P Ə R D Ə

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

Xanəndə qız

Saqi, benure-bade bərəfruz came-ma (*2 dəfə*)
Mütrüb, be gu ke, kare-cahan şod bekame-ma (*2 dəfə*)

Bekame-ma... aman ey...

Qızlar xoru

Yarım hey... yarım ey... aman ey...

Xanəndə qız

Aman ey... aman, aman, bekame-ma, bekame-ma.

Qızlar xoru

Əhsən qara saçlara, qara qaşlara,
Qara gözlərə, qara xallara.
Məcnun kimi yar məni saldı çöllərə,
Saldı dillərə, yaman hallara, yaman hallara. (*2 dəfə*)

Xanəndə qız

Ma dər piyale əkse-ruxi-yar dideim,
Ey bixəbər ze ləzzəte-şurbe-modame-ma.
Aman ey, aman ey, aman ey...
Yarım ey, yarım ey, aman ey, aman...
Modame-ma, modame-ma.

Qızlar xoru

Əhsən qara saçlara, qara qaşlara,
Qara gözlərə, qara xallara.
Məcnun kimi yar məni saldı çöllərə,
Saldı dillərə, yaman hallara, yaman hallara.

(Rəqs)

Qızlar xoru

Gözəl xanım, sən mənim canım, naz eyləmə.
Bizimlə sən bir şirin söhbət-saz elə,
Kərəm qıl gəl, lütfünü bizdən az eləmə,
Sən bir gülsən, gəl xəzanimi yaz elə,
Naz elə, bala, saz elə, bala, yaz elə, bala, hey!..

(Rəqs)

Koroğlunun çıxışı

Həsən xan

Bu kimdir, nəçidir?

Ehsan paşa

Aşığa bənzəyir.

Həsən xan

İzinsiz girdin sən tez içəri,
Səlam vermədin nədər ötəri?

Koroğlu

Səlam verdim, səlamım almadılar,
Səlam kəssin bəyi də, ya xanı da.

Həsən xan

Aşıqsansa əgər, hünərini göstər.

Koroğlu

Göstərim, izin verin.
Çünki oldun dəyirmançı,
Çağır gəlsin dən, Koroğlu. Balam hey!..

Səni gördüm, aşiq oldum,
Dərdə saldın canımı.
Ala gözlər, dadlı sözlər,
Qara qaşlar, işvə-nazlar...
Can alan yar tökdü nahaq qanımı,
Nədir əmrin, tacidarım, sərvərim?..
Nazlı yarım, gülüzarım, işvəkarım, hey...
Nədir əmrin, qəddi rəna dilbərim!
Gecə-gündüz ayrılıqdan
Yandım hicran dərdinə.
Səni görsəm, nazlı yarım,
Gedər əldən ixtiyarım.
Səni görsəm, gülüzarım,
İftixarım, nazlı dilbərim, hey...
Gərək aşiq yar yolunda
Qalmasın can dərdinə.
Ala gözlər, dadlı sözlər,
Qara qaşlar, işvə nazlar...
Can alan yar tökdü nahaq qanımı.
Nədir əmrin, tacidarım, sərvərim?
Nazlı yarım, gülüzarım, işvəkarım, hey...
Nədir əmrin, qəddi rəna dilbərim?..
Gecə-gündüz hey!..
Gecə-gündüz ayrılıqdan yandım hicran oduna.
Gecə-gündüz ayrılıqdan yandım hicran oduna.
Səni görsəm, nazlı yarım,
Gedər əldən ixtiyarım.
Səni görsəm, gülüzarım,
İftixarım, nazlı dilbərim, hey...
Gərək aşiq yar yolunda
Qalmasın can dərdinə.
Ala gözlər, dadlı sözlər,
Qara qaşlar, işvə nazlar...
Can alan yar tökdü nahaq qanımı,
Nədir əmrin, tacidarım, sərvərim?
Nazlı yarım, gülüzarım, işvəkarım, hey...
Nədir əmrin, qəddi rəna dilbərim?..

Hamı

Afərin!

Həsən xan

Aşıq olmağına aşıqdır.

Ehsan paşa

Aşıq olmağına aşıqdır.

Xor

Qəzəlləmə söylə!

Koroğlu

Koroğlunun Qıratını gözəllərəm mən çox.

(*kənara*)

Görüm Qırat burdadır, ya yox!

Həsən xan

Koroğlunu tanıyırsan?

Koroğlu

Tanıyıram!

Həsən xan

Qıratını tanıyırsan?

Koroğlu

Tanıyıram!

Həsən xan

Sən indi ki, tanıyırsan,
Bir gözəlləmə söylə, söylə!

Koroğlu

Eşitsin xanlar, paşalar,
Eşitsin bəylər, ağalar,
Eşitsin xanlar, paşalar,
Eşitsin bəylər, ağalar,
Eşitsin arif atalar,
Eşitsin şənin Qıratın (*2 dəfə*)
Eşitsin şənin (*2 dəfə*)
Eşitsin şənin Qıratın.
Qanadlı quşdur, at deyil,
Bir ildırımdır elə bil.
Yeri, yatağı, oynağı
Çənlibeldir Qıratın.
Çənlibeldir, (*2 dəfə*)
Çənlibeldir Qıratın.

Həsən xan

Aşıq, tərifini etdiyin Qırat,
Koroğludan bizə edilib sovqat.
Neçə gündür ki, at tolamda yatır,
Yeyir, içir və şıllaq atır, ha, ha, ha...

Koroğlu

Ola bilməz bu iş, sən aldanmısan,
Ayrı düşməz Qırat çün Koroğludan.

Həsən xan

Polad, Qıratı get çıxar toladan,
Onda görək, kimdir adam aldadan?

Aldatmış olsa məni Həmzə,
Bəlkə, doğratdıraram onu tikə-tikə.

Ehsan paşa

Aşıq, bir şikəstə!

Koroğlu

Oxuram, baş üstə, baş üstə!

Çalır.

Nazlı yarım, vəslə çatdım,
Keçdi hicran günləri.
Aşiqəm mən, kuyi-dilbər,
Vəsli-canan istərəm.
Vəsli-canan, dərdi-hicran, (*2 dəfə*)
Zülfü reyhan, qəlbi viran,
Dil pərişan günləri.

II

Bir qanadsız bülbüləm mən,
Dərdə düşmüş sünbüləm.
Aşiqəm mən, kuyi-dilbər,
Vəsli-canan istərəm,
Vəsli-canan, vəsli-canan,
Dərdi-hicran, vəsli canan,
Zülfü reyhan, qəlbi viran,
Dil pərişan günləri.

Xor

Yaxşı, yaxşı, bağla qolların.
Möhkəm örtün qaçmaq yolların.
Hər nə var silahını alın,

Xəncərinin gordasın salın.
Alın onun bütün malın.
Yanında beş nəfər qalın.

Həsən xan

Axtarırdım səni göydə, yerdə düşdün əlimə.
Əmr edərəm doğrasınlar səni dilim-dilimə.
Səfil rəiyyət, rəzil kəndli,
Yox eylərəm sizi, qırram,
Bu kimi xain əgər min olsa,
Minin də boynunu vurram.
Koroğlu, Koroğlu, Koroğlu, } (*2 dəfə*)
Ha, ha, ha...
Onu sən bil ki, mən məmləkətin xanıyam,
Mənə kəc baxsa gər, kəndlinin düşmanıyam.
Verə bilməz mənim keyfimə heç bir məlal,
Nə Koroğlu, nə Koroğlu, nə şil oğlu, nə lal.
Axtarırdım səni göydə, yerdə düşdün əlimə,
Əmr edərəm doğrasınlar səni dilim-dilimə.

Əyanlar

Afərin, Həmzə bəy!
Sözlərin doğru çıxdı, afərin!
Rədd olar, məhv olar, bir kərə
Başımızdan bu bəla.

Həsən xan

Nigarı verdim sənə mən,
Həmzə, Nigar sənindir, al,
Halal malındır.
Nigar gözəldir, ədası qəmzə,
Nigar sənindir,
Al, o yar sənindir.

Hamı

Nigar gözəldir, ədası qəmzə,
Nigar sənindir, al,
Nigar sənindir, al.
Sevgili, nazlı dilbərim,
Gəlsin Nigar, tez gəlsin Nigar,
Tez gəlsin Nigar.

Nigar

Ax... bu nə müsibət!

Koroğlu

Elədin xəyanət!

Həsən xan

Nigar, Həmzə bəyin göstərdiyi şanlı rəşadət,
Bizi şad eylədi, verdi sənə fəxri səadət.

Təlxək (*daxil olur*)

Nay, nay, nay!..
Mən demədim bəsdir ona bir nəfər?!
Getsə kifayətdir Ömər, ya Səfər;
Mən deyən oldu yenə də müxtəsər,
Bəxtəvərəm, bəxtəvərəm, bəxtəvər.
İstədilər göndərələr üstünə on min pələng,
Mənsə dedim bəsdir ona getsə keçəl Həmzə bəy.

Fərraş

Xan sağ olsun!
Mahaldan gətirdilər bir nəfər,
Bizlərdən Koroğluya aparırmış xəbərlər.

Həsən xan

Kim göndərirmiş onu?

Fərraş

Əsla deməz, gizlədir,
Nə qədər versən əzab,
Ölsə də dinmir, demir.

Nigar

Ah!..

Həsən xan

Səni kim göndərib, de görüm, alçaq?!

Eyvaz

Vurun, öldürün, demərəm ancaq.

Həsən xan

Cəlladı çağırın.

Nigar

Qoyun mən deyim,
Kimin göndərdiyin sizə söyləyim.

Həsən xan

Kim imiş göndərən?

Nigar

Göndərən mənəm.
Bunu anlayın, mən sizə düşmənəm!

Hamı

Belə bəs, belə bəs, belə, belə!..

Nigar

Bir görün, mən sizə nə deyəcəyəm hələ.
Bir yığın zülmkar, bir yığın cəllad,
Təsir etməz sizə bu qədər fəryad, (*2 dəfə*)
Sərxoş etmiş sizi zülmün nəşəsi.
Narahat eyləməz məzlum naləsi. (*2 dəfə*)
Bir gün gələcəkdir intiqam günü,
Kəsəcək zalimin başının üstünü.
Bu gün əzilənlər əzər sizləri,
Xan zülmündən qurtararlar bizləri,
Qurtararlar bizləri!

Əyanlar

Rədd edilsin, məhv edilsin, öldürülsün xainə,
Qoy cəza görsün, xəyanət eyləmişdir xaninə!

Həmzə

Ax! Qəlbimdəki məhəbbət
Döndü, oldu bir nifrət ol xainə!

Əyanlar

Ay tutun, qoymayın! (*5 dəfə*)

Həsən xan

Ay tutun, qoymayın, tez Koroğlunu,
Tez tutun, qoymayın, öldürün onu!

Xor

Ay tutun, qoymayın! (*5 dəfə*)
Ay tutun, qoymayın, tez Koroğlunu,
Tez tutun, qoymayın, öldürün onu!

İbrahim xan

Xan sağ olsun! Polad verdi Qıratı
Mindirib Koroğlunu, tez qaçırtdı.

Həsən xan

Bu üç xainin də kəsilsin başı!

Hamı

Cəzaya verilsin qohumu, qardaşı!

Nigar
Polad
Eyvaz } – Koroğlu sağ olsun!

PƏRDƏ

BEŞİNCİ PƏRDƏ

Birinci carçı

Ya əyuhənnas! Ya əyuhənnas!
Bu gün meydanda kəsilir üç baş!

İkinci carçı

Ya əyuhənnas! Ya əyuhənnas!
Bu gün meydanda kəsilir üç baş!

Üçüncü carçı

Ya əyuhənnas! Ya əyuhənnas!
Bu gün meydanda kəsilir üç baş!

Xor

Gündə-gündə baş kəsilməz,
Xanlar qandan doya bilməz!
Rədd olsun, batsın zalım xan!
Rədd olsun bəy, rədd olsun xan!
Rədd olsun bəy, rədd olsun xan!

Əyanlar

Olsa xain xana hər kəs –
Ya ölüm var, ya da məhbəs.
Məhv edilsinlər.

Xor

Gündə bir baş, gündə bir qan,
Qatil insan, zalım insanlar.
Rəiyyət təngə gəldi,
Məhv edildi, talan edildi.

Əyanlar

Olsa xain xana hər kəs –
Ya ölüm var, ya da məhbəs.
Bir də sizdən çıxmasın səs,
Oğru bidinlər!

Xor

Gündə bir baş, gündə bir qan,
Qatil insan, vəhşi insan.
Bu rəiyyət təngə gəldi,
Məhv edildi, talan edildi.

Əyanlar

Gətirin o məlunları,
Vurulsun boyunları!
Qəzəbdir tutan onları, cəzalansınlar!

Xor

Gəl rəhm et, ey xan, bu cavanlara,
Rəhm et bunlara, öldürmə!
Gəl rəhm et, ey xan, sən rəhm eylə,
Gəl rəhm et bunlara, öldürmə!
(2 dəfə)

Əyanlar

Etsə hər kəs xana üsyan,
Məhv edilsin, vəssalam!

Xor

Bir gün olsun kütlə coşsun,
Sizdən alsın intiqam.

Ehsan paşa

Bu gündən bircə insan
Xana qarşı etsə üsyan,
Ya ölüm var, ya da zindan!
Əfv edilməz xain insan!
Verməriz biz bir də fürsət
Çıxsın üsyanlar,
Xəyanətpərvər insanlar,
Bu yolsuz, oğru nadanlar,
Bu cahil, bu qudurğanlar,
Kəsilsin, məhv olunsunlar!
Xəyanət çıxsa bir kəsdən,
Əlindən, ya dilindən,
Məhv edilsin, məhv edilsin, məhv edilsinlər!

Əyanlar

Etsə hər kəs xana üsyan,
Məhv edilsin, vəssalam!

Xor

Bir gün olsun, kütlə coşsun,
Sizdən alsın intiqam.

İbrahim xan

Bu gündən bircə insan
Xana qarşı etsə üsyan
Ya ölüm var, ya da zindan!
Əfv edilməz xain insan!
Verməriz biz bir də fürsət
Çıxsın üsyanlar,
Xəyanətpərvər insanlar,
Bu yolsuz, oğru nadanlar,
Bu cahil, bu qudurğanlar,
Kəsilsin, məhv olunsunlar!
Xəyanət çıxsa bir kəsdən,
Əlindən, ya dilindən,
Məhv edilsin, məhv edilsin, məhv edilsinlər!

Əyanlar

Olsa xain xana hər kəs –
Ya ölüm var, ya da məhbəs, məhv edilsinlər!

Xor

Gündə bir baş, gündə bir qan!

Həsən xan

Etməsinlər bir də üsyan!

Xor

Bu rəiyyət təngə gəldi,
Məhv edildi, talan oldu.

Zalım, zalım, qatil xanlar,
Vəhşi xanlar, qanlı xanlar!

Həsən xan

Sənə mən əmr edirəm, İbrahim xan,
Bu saatda gərək boşalsın meydan!
Gedib camaatı qovun hər nə var,
Düzəltsin qoşunlar poladdan hasar!
Divani-ədalət qurulsun bu gün!
Boynu vurulsun xainlərin bu gün!
Əvvəlcə Nigarın başı kəsilsin,
Xanın ədalətin aləm bilsin!

Xor

Zalım, zalım, zalım, qatil xanlar,
Vəhşi xanlar, qanlı xanlar!

İbrahim xan

Cəllad başı, tez ol, hökmü et icra,
Ən əvvəl bu işi Nigardan başla!

Qızlar xoru

Ax... yazıq, bədbəxt Nigar!
Nigar, Nigar, Nigar!
Onu apardılar başını kəsməyə!
Afərin! Afərin!
Öldür, öldür, öldür, öldür,
Qoy düşmən ölsün, qoy düşmən ölsün!
Ölsün, ölsün, ölsün, ölsün, ölsün!

Xor

Zəfər bizimdir, Nigarı etdin xilas!

Koroğlu

Sevimlim, sevgilim, ayrı düşdün məndən,
Ax, Nigarım, gülüzarım,
Qanlı düşmən eylədi qəsd,
İntiqamın alsın səndən,
Uçmuşam quş kimi, özümü yetirdim.

Nigar

Bu xalqı sən eylədin azad, azad,
Xalqa sən olmusan ən əziz qəhrəman, qəhrəman!

Koroğlu

Məni yaşatdı, məni böyütdü
Bu qəhrəman xalqım mənim! Yaşa!..

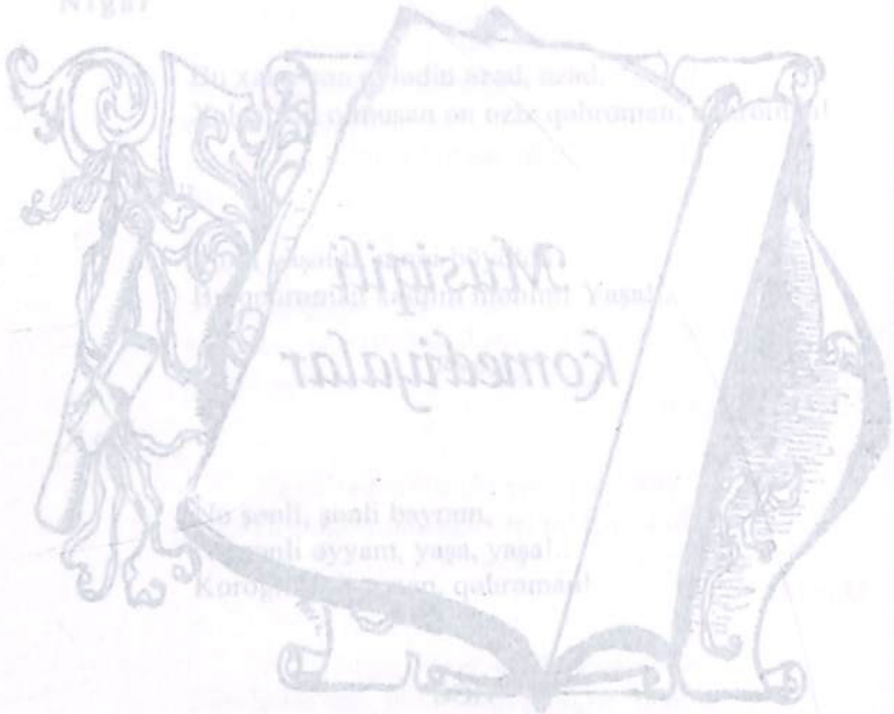
(Rəqs)

Xor

Nə şənli, şənli bayram,
Nə şənli əyyam, yaşa, yaşa!..
Koroğlu qəhrəman, qəhrəman!

SON

ƏR VƏ ARVAD

Üç pərdəli operetta

İŞTİRAK EDİRLƏR

Kərbəlayı Qubad – 40 yaşında
Kərbəlayı Qubadın kənddəki qoca arvadı
Mərcan bəy – cavan
Minnət xanım – onun arvadı
Gülpəri – qulluqçu
Səfi – nökər
Qeyri nökərlər, tarzən, xanəndə, xor və qeyriləri